

KANSEN VOOR BIO OP JOUW BEDRIJF!

Biologische landbouw is hot en groeide uit tot een duurzame trend. Het koopgedrag van consumenten bewijst jaar na jaar dat ze steeds bewuster kiezen voor biologische producten. – *Sofie Hoste, bioconsulent omschakeling*

Ook aan de producentenkant is duidelijk een kentering ingezet. Door de significante stijging van het aantal bioboeren in Vlaanderen, met jaarlijks ruim 10% de laatste 3 jaar, zijn er nu een 280-tal bioboeren in Vlaanderen. Dat cijfer staat in schril contrast met de grote daling van het totaal aantal land- en tuinbouwers in Vlaanderen. Er zit toekomst in bio. Hoe komt dat?

Op zoek naar meer bioboeren in Vlaanderen

De afzetkanalen zijn sterk vragende partij voor meer bioproducten uit Vlaanderen, want nu komt het biologisch varkensvlees in de winkels voornamelijk van biovarkens uit het buitenland. Lange transportafstanden en import van producten waar we in Vlaanderen zelf sterk in zijn, zijn niet logisch, zeker niet in de biologische landbouw waar duurzaamheid vooropstaat. Vaak zijn de huidige geproduceerde

volumes echter nog te klein om écht te kunnen meetellen als sector. Daarom is een toename van de biologische productie binnen Vlaanderen noodzakelijk. Hierbij moeten we erover waken dat met de groei van de sector de prijzen in een correcte verhouding blijven staan met de blijvend hogere kostprijs van het bioproduct. Ketenwerking, afstemming tussen vraag en aanbod en samenwerking zijn daarom onmisbaar om van de biosector een sterke

.....
Ketenwerking, afstemming tussen vraag en aanbod en samenwerking zijn onmisbaar om van de biosector een sterke landbouwsector te maken.
.....

landbouwsector te maken in Vlaanderen. Voor het verder uitbouwen van een sterke biosector is succesvol samenwerken tussen producenten onderling, maar ook doorheen de hele keten, nodig.

Wat doet Bio zoekt Boer?

Bio zoekt Boer adviseert land- en tuinbouwers die de stap naar bio overwegen op hun bedrijf. Jaarlijks krijgen meer dan 100 ondernemers advies op maat van hun bedrijf. Jaarlijks zetten een 25-tal producenten ook echt de stap naar bio. Bio zoekt Boer werkt voor alle sectoren en in heel Vlaanderen. Heel concreet helpt Bio zoekt Boer je bij het overzichtelijk maken van alle voor- en nadelen van biologische teelt op het bedrijf, de subsidies, de investeringen, contactgegevens van deskundigen, zicht geven op de afzetmogelijkheden, met andere woorden: alle vragen die bij de ondernemer naar boven komen wanneer hij de stap naar bio overweegt.

Hoe werkt Bio zoekt Boer?

- 1 De land- of tuinbouwer neemt telefonisch of per mail contact op met Bio zoekt Boer.
- 2 Bio zoekt Boer stuurt een infopakket met basisinfo over omschakeling, per sector.
- 3 Bij interesse maken we een afspraak op het bedrijf.
- 4 Bedrijfsbezoek en advies op maat van het bedrijf. Hier worden alle vragen voorgelegd en een stappenplan opgevoerd. De mogelijkheden voor afzet zijn een cruciaal onderdeel. Hiervoor werkt Bio zoekt Boer samen met Bio zoekt Keten. Bio zoekt Keten helpt je bij het zoeken naar en concreet maken van afzet voor je bioproduct. Contacten met andere bioboeren maken de ideeën meteen haalbaar. Indien gewenst komt ook het afzetkanaal dat op zoek is naar bio mee.
- 5 Uitvoering van het stappenplan.
- 6 Bespreking van bijkomende vragen en oplossen van knelpunten.
- 7 De stap naar bio (of niet).

Slim omschakelen!

Vooraleer een product biologisch mag genoemd worden, moet het perceel of het dier een omschakelperiode ondergaan. Het komt erop neer dat je een slimme manier vindt om je bedrijf, eventueel gefaseerd om te schakelen, zodat je de omschakelperiode zo snel mogelijk en financieel zo optimaal mogelijk doorkomt. Wil je weten hoe je jouw bedrijf slim kan omschakelen, vraag dan advies aan Bio zoekt Boer.

Zet de stap naar bio voor 21 april!

Zie jij bio als een interessante uitdaging voor jouw bedrijf? Dan kom je in aanmerking voor de hectarepremie van de Vlaamse overheid. Wil je nog in 2012 deze premie te ontvangen, meld je dan vóór 21 april aan bij een

WAAROM KIEZEN VOOR BIO?

- Creëer een economische meerwaarde voor je producten;
- Haal meer werkplezier uit nieuwe vakkennis;
- Wees zeker van de 30% vergroeningspremie in het GLB;
- Bio is een uitdaging mét veel toekomstkansen;
- Consumenten zijn hongerig naar bio!;
- Bio past in de evolutie naar meer duurzame landbouw;
- Bio is een volwaardige bedrijfsstrategie naast schaalvergroting, specialisatie, verbreding ...

erkend controleorgaan en geef je percelen in omschakeling aan op de verzamelaanvraag. Hoog tijd dus om je goed te informeren!

UITDAGINGEN VOOR BIO

De biologische landbouw in Vlaanderen staat voor enkele flinke uitdagingen op het vlak van duurzaamheid. Vooreerst moet de lokale bioproduktie het aantal voedselkilometers beperken. Daarom willen we dus graag meer bioboeren in Vlaanderen! Laat je overtuigen door het verhaal van enkele biologische land- en tuinbouwers en verneem waarom ze zijn omgeschakeld naar bio en welke kansen er zijn voor bio in hun sector

(zie verder in dit dossier). Een andere uitdaging is het nastreven van de regionaliteit van de veevoeders door het sluiten van kringlopen van de grondstoffen (zie p. 22). Daarnaast is ook het sluiten van de kringloop van biomest een werkpunt voor de toekomst. Nu wordt biomest vaak getransporteerd over grote afstanden en is er nog steeds een tekort aan biomest. Ja, je leest het goed: biomest is goud waard.

Wat staat er op het menu van Bio zoekt Boer?

Er zijn momenteel duidelijke en concrete kansen voor onder meer volgende sectoren: groenten, geitenmelk, varkens en akkerbouw. Bio zoekt Boer organiseert dit jaar zeker nog een aantal activiteiten gericht naar de akkerbouw: onder meer rond veevoeders, granen, aardappelen en industriegroenten. Zowel bedrijfsbezoeken aan biologische producenten als bezoeken aan biologische verwerkers die op zoek zijn naar meer biologische producenten komen aan bod.

Wil je graag op de hoogte blijven van de komende activiteiten, schrijf je dan in voor de digitale nieuwsbrief van Bio zoekt Boer via de website, of houd de Bio zoekt Boer-rubriek in *Boer&Tuinder* in de gaten. ■

'Bio zoekt Boer' en 'Bio zoekt Keten' zijn een gezamenlijk initiatief van Boerenbond, het Algemeen Boerensyndicaat en Bioforum en worden financieel gesteund door de Vlaamse overheid.

Info Bio zoekt Boer, Sofie Hoste, tel. 0494 98 23 69, info@biozoektboer.be, www.biozoektboer.be en Bio zoekt Keten, Paul Verbeke, tel. 0497 42 93 68, info@biozoektketen.be, www.biozoektketen.be

© BLE/THOMAS STEPHAN

MEER BIO-AKKERBOUW NODIG IN VLAANDEREN

Europa wil dit voorjaar een voorstel laten goedkeuren om 20% van het voeder voor varkens en kippen op het bedrijf zelf te telen of te halen van biologische bedrijven uit de regio. Dit biedt enorme kansen voor de Vlaamse biologische akkerbouwer. Maar waar praten we eigenlijk over? – *Ignace Deroo, consulent biologische productie*

Uit het jaarrapport 2010 van de biologische landbouw blijkt dat Vlaanderen 2 jaar geleden 849 ha biologische akkerbouw telde. De biosector bestond verder uit 1672 vleesvarkens (hiervoor zijn ongeveer 90 zeugen nodig), 140.161 legkippen en 124.215 vleeskippen. Deze worden biologisch gevoederd met

een rantsoen waarin heel wat granen werden verwerkt. In 2011 groeide van de biologische veehouderij sector verder door. Ook de komende jaren worden relatief grote sprongen verwacht in de productie. Daarnaast moeten we meer regionaal voeder produceren. Hoe verhouden deze parameters zich tegenover elkaar?

Te weinig graanproductie

Tabel 1 beschrijft de oppervlakte graan die in 2010 nodig was in Vlaanderen voor het voederen van kippen en varkens. Hoewel er dat jaar 956,2 ha nodig bleek, werd slechts 463,98 ha graan, erwten en maïs geteeld (tabel 2). Dit is niet eens de helft. Veel granen worden trouwens geteeld op biologische melkveebedrijven en worden daar gebruikt voor het voederen van de koeien en het jongvee. Een ander deel gaat naar menselijke consumptie en komt zo ook niet ter beschikking van de varkens en kippen. De benodigde 20% van het eigen bedrijf of uit de regio (zie kader p. 23 bovenaan) halen we op deze manier vandaag dus duidelijk niet. Om de voorspelde groei in de dierlijke productie te kunnen volgen, zullen we dus

Tabel 1 Benodigde oppervlakte graan in Vlaanderen voor het voederen van kippen en varkens in 2010

	Aantal	Voeder per dier of jaar (kg)	Totaal voeder (kg)	Aandeel granen in voeder (%)	Granen in voeder (kg)	Benodigde oppervlakte graan (ha) ¹
Zeugen	90	1300/jaar	117.000	60	70.200	12,76
Vleesvarkens	1.672	330/dier	551.760	78	430.373	78,25
Legkippen	140.161	47,45/jaar	6.650.639	63	4.189.903	761,80
Vleeskippen	124.215	6,54/dier	812.366	70	568.656	103,39
Totaal	266.138		8.131.765		5.259.132	956,20

¹ Bij een productie van 5500 kg/ha

Tabel 2 Areal biologische granen, maïs en erwten in Vlaanderen in 2010

	Bio-areaal (ha)	Areal in omschakeling (ha)	Totaal areaal (ha)
Maïs	106,37	29,79	136,16
Tarwe	49,33	28,33	77,66
Gerst	47,29	25,07	72,36
Triticale	140,10	36,85	176,95
Erwten	0,85	0,00	0,85
Totaal	343,94	120,04	463,98

Tabel 3 Benodigde oppervlakte per dier of per dierjaar voor granen, maïs en erwten

	Oppervlakte graan (ha)	Oppervlakte maïs (ha)
Zeug ¹	0,140	0,104 (erwten)
Vleesvarken	0,047	0,000
Legkip ¹	0,003	0,002
Vleeskip	0,001	0,000

¹ Per dierjaar

meer biologische granen moeten telen om aan de vereiste 20% te voldoen. In tabel 3 maken we een berekening naar het benodigde areaal aan granen, maïs en

.....
Om de voorspelde groei in dierlijke productie te kunnen volgen, zullen we meer biologische granen moeten telen.

erwten die we per zeug, vleesvarken, vleeskip en legkip per jaar of diejaar nodig hebben. Voor granen en maïs rekenen we met een graanopbrengst van 5500 kg per ha en voor erwten met een opbrengst van 2500 kg per ha.

Welk areaal is nodig?

Nieuwe bedrijven met varkens en kippen zullen dus in de toekomst gelinkt moeten worden aan een areaal akkerbouw dat de noodzakelijke eigen ingrediënten kan voorzien voor het voederen van de dieren. Over welke arealen gaat het? De ingrediënten die we zelf kunnen telen zijn graan, erwten en maïs. Producten als soja kan je hier voorlopig nog niet telen. Andere vlinderbloemigen, zoals lupinen,

zijn nog in ontwikkeling en kunnen maar heel beperkt in het voeder worden gebruikt.

We geven enkele voorbeelden op basis van de cijfers in tabel 3, waarbij we – om vlot te kunnen rekenen – uitgaan van standaardhoeveelheden. Voor varkens rekenen we met een bedrijfseenheid van 50 zeugen plus afmesten van de bijbehorende 1000 vleesvarkens op jaarbasis. Voor legkippen mag een stal maximaal 3000 dieren bevatten en voor vleeskippen is dat maximaal 4800 dieren. Voor 50 zeugen en afmesten van 1000 vleesvarkens is er een totale jaarlijkse behoefte van 59 ha granen en erwten of minimaal 15 ha van eigen teelt of uit de regio. Voor 3000 legkippen betekent dit een totale jaarlijkse behoefte van 16,32 ha granen en maïs of minimaal 5,2 ha van eigen teelt of uit de regio. Voor 4800 vleeskippen is de totale behoefte per ronde 3,98 ha granen en maïs of minimaal 1,14 ha van eigen teelt of uit de regio. Met 4 rondes per jaar komen we zo uit op 15,92 ha granen en maïs of minimaal 4,56 ha van eigen teelt of uit de regio. De jaarlijkse verwachte groei is echter meerdere malen deze standaardhoeveelheden. Daarom zal er op jaarbasis al snel

100 ha van eigen teelt of uit de regio afkomstig graan, erwten en maïs noodzakelijk zijn. Daarnaast verwachten we dat Europa het percentage eigen voeder verder zal verhogen van 20% naar 50%. Met dezelfde groei in productie zal dit dan een jaarlijkse extra behoefte aan granen, erwten en maïs van 250 ha betekenen. Met andere woorden, hier ligt een enorme kans voor akkerbouwbedrijven die de stap naar biologische productie overwegen. Wie nu al biologische varkens of kippen houdt, kan met de cijfers uit tabel 3 zelf zijn noodzakelijk eigen areaal berekenen. Kan je deze zelf niet telen, dan is het waardevol om collega's-akkerbouwers warm te maken om de stap naar biologische productie te zetten zodat we een groei krijgen in de productie van eigen voeders. ■

WELKE REGIO GELDT VOOR VLAANDEREN?

Wat bedoelt Europa met de term regio? In het onderhavige voorstel wil Europa het bepalen van de regio overlaten aan de lidstaten. Iedere lidstaat zal dus zelf de regio kunnen afbakenen. In Wallonië is men al met deze oefening bezig. In Vlaanderen moet men er nog mee starten. Wij hopen hier snel duidelijkheid over te hebben, want de nieuwe regel zal met terugwerkende kracht van start gaan op 1 januari 2012.

WAT DOET BOERENBOND VOOR BIOTELERS?

Wie bio zegt, denkt ook meteen aan Boerenbond. Onze organisatie ondersteunt haar leden met een groot aanbod rond biologische land- en tuinbouw. Met meer dan 80 bioleden is Boerenbond ondertussen niet meer weg te denken in het biogebeuren in Vlaanderen.

In de werkgroep Bio, die werd opgestart in oktober vorig jaar, worden de standpunten over bio binnen Boerenbond voorbereid. De secretaris van deze werkgroep, bioconsulent Ignace Deroo, staat verder in voor de voorlichting op alle niveaus binnen Boerenbond. Dit omvat onder meer het organiseren en geven van voorlichtingsvergaderingen; de publicatie van artikels over biolandbouw in de vakbladen; zorgen voor individuele dienstverlening; van het informeren over bio bij gangbare leden tot het maken van omschakelingsplannen voor bedrijven die overwegen om de stap naar bio te zetten.

Info Ignace Deroo, tel. 051 26 03 44, ignace.deroo@boerenbond.be

© MARIES VERACHTERT

NOG STEEDS OVERTUIGD VAN KEUZE VOOR BIOVARKENS

RENÉ VERACHTERT

Leeftijd: 57
Gemeente: Geel
Specialisatie: 25 zeugen met afmest; 4 ha weide en uitloop, 2 ha weide voor voordroog

René wilde van bij de start geen traditionele varkenshouderij. Hij wenste een meerwaarde te creëren met zijn dieren en koos voor bioproductie.

© ANNE VANDENBOSCH

Het aantal biovarkenshouders in Vlaanderen blijft erg beperkt, nochtans is er een stijgende vraag naar biovarkensvlees. Brandweerman René Verachtert uit Geel is – met 13 jaar ervaring – intussen een ancien in de sector. – *Anne Vandenbosch*

Vandaag zijn slechts 13 van de ruim 250 bioboeren actief als varkenshouder. René Verachtert startte al in 1999. "Mijn vader had een typisch gemengd Kempens landbouwbedrijf met rundvee, varkens en akkerland. Toen hij met pensioen ging, wilde ik enkel de varkenstak verder zetten. Ik had (en heb) immers een voltijdse baan als brandweerman. Het bedrijf was te klein om in de klassieke varkenshouderij rendabel te zijn én ik wilde ook een meerwaarde creëren met mijn dieren." Nadat René een cursus biologische varkenshouderij volgde, was zijn interesse voor bioproductie gewekt.

Zeugen met goed moederinstinct

Het bedrijf van René telt vandaag 25 zeugen met afmest van de vleesvarkens. De fokzeugen zijn een kruising van York,

Belgisch Negatief en Duroc. "We selecteren voor de eigen aanfok enkel zeugjes die in de buitennesten geboren zijn. Die krijgen van jongs af het buitengevoel en meer moederinstinct mee. De opfokzeugjes blijven in de vleesvarkensstal tot een gewicht van 100 kg. In de zeugenstal worden ze gescheiden gehouden van de dragende zeugen. Ze krijgen er wel contact met de zoekbeer. Bij de tweede bronst insemineren we ze met sperma van een goed bevestigde Piétrain, ze worden dan in de groep gebracht. De drachtige zeugen beschikken over een buitenbeloop van 2 ha."

Een week voor het werpen, verhuizen de hoogdrachtige zeugen naar de andere weide. Elke zeug beschikt er over een afgebakend perceel van 10 are met een ingestrooide piglo. Elke groep telt hier 6 dieren, je moet als bioproducent dus zeker beschikken over voldoende areaal. "Je ziet aan het gedrag van de zeug wanneer ze zal werpen. Ze maakt dan met gras en takken een nest in de piglo. Deze zeugen werpen vlot en geven goed melk. Dat is ook noodzakelijk want de biggen moeten via de melk de nodige energie verkrijgen. De zeug moet ook goed in conditie blijven

.....
Wanneer je goed boert, is een gemiddelde van 3,15 euro/kg zeker haalbaar. Er ging hier nog geen enkel varken met verlies buiten!
.....

want de biggen worden pas na 6 à 7 weken gespeend. De biggen lopen al na enkele dagen buiten, ook op de andere perceeltjes. Tussen april en het einde van het jaar blijven de zeugen buiten. Meestal is tussen december en maart de weide te drassig. In die periode worden ingestrooide kraamhokken in de stal gebruikt. René vertelt dat hij nog maar zelden medicatie hoefde te gebruiken. "De dieren blijken gezonder, vermoedelijk komt dat doordat ze veel buiten leven." Ook de energiekosten zijn zeer beperkt. De gespeende biggen gaan naar een eigen weide waar ze ook over een binnengedeelte beschikken. Op een

gewicht van 40 kg verplaatsen we ze naar de ingestrooide hokken met overdekt buitenbeloop." René produceert enkel eigen voordrooghooi dat hij aan de vleesvarkens geeft (in de winter ook aan de drachtige zeugen). De overige biovoeders moet hij aankopen. De voederconversie ligt bovendien hoger bij bio dan in de gangbare productie. René wijst erop dat de Europese wetgeving om bijvoorbeeld meer eigen voeders te produceren niet evident is (zie p. 22). "Een biobedrijf in stedelijk gebied, zoals hier, kan je immers niet vergelijken met bioproduktie in landelijk gebied", stelt hij terecht.

500 slachtvarkens per jaar

René is tevreden met de behaalde productiecijfers. "Gebruikelijk behalen we ongeveer 22 biggen per zeug per jaar. Door het latere speenmoment duurt een ronde in de bioproduktie enkele weken langer. Een productiegelat van 30 is dus een utopie, maar dat is ook niet ons doel." Jaarlijks worden hier ongeveer 500 vleesvarkens geproduceerd. "400 slachtvarkens gingen naar 2 slaggers in de buurt van Lokeren. Toen één van beiden in 2005 met pensioen ging, ben ik zelf gestart met thuisverkoop. We kregen immers van burens en passanten geregeld de vraag waar ze het vlees van mijn dieren konden kopen. Ik houd dit bewust kleinschalig want het geeft veel bijkomend werk. Een slager in Kortesseem vernijdt daarvoor maandelijks enkele varkens. Intussen wordt ons varkensvlees daar in de buurt

ook bij 2 biorundveehouders met thuisverkoop verkocht."

Tot vorig jaar bracht René jaarlijks ongeveer 100 stuks naar afnemer Porcs Qualité Ardenne (PQA). "Het was telkens een heel eind rijden naar Malmedy. Vorig jaar was slachthuis Noordvlees Van Gool echter op zoek naar bioproducenten (zie kader). Gezien de kortere afstand lever ik nu dus in Kalmthout. Een van de voordelen tegenover het gangbare circuit is de stabiliteit van de prijs voor biovarkens. Noordvlees Van Gool hanteert een vaste prijs voor het hele jaar. Ik ontvang er enkele centen meer dan bij PQA. De basisprijs voor slachtklasse 10 bedraagt er 3,05 euro/kg, voor de beste klasse is dit 3,35 euro. Wanneer je goed boert, is een gemiddelde van 3,15 euro/kg zeker haalbaar. Er ging hier nog geen enkel varken met verlies buiten! Een bijkomend voordeel is dat dit slachthuis ook beertjes toelaat zonder meerkost. Ik moet met andere woorden niet meer castreren. De beren vergen nog wel een andere aanpak: de slachtrijpe varkens maken meer kabaal en hun eetpatroon verschilt ook van de bargaars. Ik leverde de eerste beren in februari."

René heeft intussen ook een opvolger voor zijn bedrijf. "Collega-brandweerman Raf Desmed hielp me occasioneel al uit de nood, maar intussen heeft hij de smaak te pakken. Hij werkt momenteel met me samen in bijberoep. Hij is er klaar voor als ik met pensioen ga", lacht René. ■

MEER SLACHTVARKENS NODIG

De vraag naar biovarkens overstijgt vandaag het aanbod. Wekelijks zijn er zo'n 150 slachtvarkens te kort. Er is dus plaats voor een beheerste groei. Maar in tegenstelling met Wallonië en onze buurlanden, neemt de biovarkenshouderij in Vlaanderen niet toe. Slachthuis Noordvlees Van Gool in Kalmthout beschikt over een erkenning als slachthuis voor biovarkens. Sinds midden 2011 vraagt één van hun klanten meer biovarkensvlees. Het slachthuis wil daarom geïnteresseerde varkenshouders begeleiden bij het

omschakelproces naar bio. Commercieel verantwoorde-lijke Paul Andriessen beseft echter dat omschakelen niet evident is. "Je mag bij deze beslissing niet over één nacht ijs gaan", stelde hij tijdens een druk bijgewoonde infoavond. "Je moet immers voldoen aan de uitgebreide voorwaarden van het lastenboek en ook de arbeidsbehoefte is groter dan in de gangbare varkenshouderij. Een stabielere marktprijs laat evenwel toe om rendabel te produceren."

HET BELANG VAN INSECTEN IN DE FRUITTEELT

Fruitteler Yvan Verhemeldonck uit Halen besliste in 2009 om over te schakelen naar bio. Hij kijkt tevreden terug op die beslissing, maar uiteraard vraagt dit van hem een heel andere aanpak. – Patrick Dieleman

Yvan schakelde pas recent over naar bioteelt. "In feite had ik daar al heel mijn leven een zekere interesse voor", vertelt Yvan. "Mijn vader werd een kleine 60 jaar geleden fruitteler. Toen werd er nog gespoten met een open cabine. Ik herinner me dat hij soms geel gekleurd was, wanneer hij gespoten had. Toen in het begin van de jaren 90 de eerste cursus geïntegreerde teelt werd ingericht, heb ik me onmiddellijk ingeschreven. Vanaf dan heb ik dat ook toegepast door nuttige insecten in te zetten, gemengde hagen aan te planten, nestkastjes voor spechten of valken op te hangen, af en toe een grasbaan niet te maaien, en dergelijke." Yvan vertelt dat hij lang bij een boomkweker werkte. Hij verkocht ook fruit, onder meer aan klanten in Rusland. Daarnaast baatte hij het fruitleidbedrijf uit, dat hij in 1994 overnam van zijn vader. De aanzet tot omschakeling kwam er heel plots in 2009. "Dat jaar werd op de nationale feestdag alles verhaagd", herinnert Yvan zich. "Voor de rebutappel kregen we toen 4 cent. De biotelers konden in die periode een iets hogere prijs maken voor het industriefruit. Dat deed me nadenken. Ik sprak er enkele onderzoekers en voorlichters waar ik veel vertrouwen in stelde, over aan. Ze reageerden positief. Ook de biotelers die ik aansprak reageerden niet afkerig." Yvan vertelt dat je goede collega's nodig hebt om op terug te vallen. Meer dan de helft van de biofruittelers woont daar in de regio. Ze werken heel nauw samen, onder meer voor voorlichting. Ze gaan ook ieder jaar samen op reis om bedrijven van buitenlandse collega's te bekijken.

De omschakelingsperiode duurt 3 jaar. Yvan deed zijn aanvraag voor de premie in augustus 2009. Dat betekent dat de oogst van 2012 de eerste bio-oogst zal zijn. Voor fruit in omschakeling krijg je nog niet de prijs van biofruit. Je moet binnen de 5 jaar

volledig omschakelen. Om die verplichting te vermijden, heeft Yvan een gedeelte van het bedrijf – dat ook fysiek op een andere plaats ligt – afgesplitst en ondergebracht in een aparte landbouwvennootschap. Hij is ondertussen fulltime fruitteler geworden.

Verandering

Het omschakelen vroeg om enkele investeringen. Vanaf maart tot iets na de bloei wordt geregeld een schoffelmachine ingezet. De bedoeling is dat zo veel mogelijk voedingsstoffen ter beschikking zijn voor de omzetting van bloem naar

vrucht. De concurrentie van het onkruid helpt nadien om de groei af te sluiten en bloembotten te vormen voor het volgende jaar. Nadien wordt er af en toe gemaaid, maar om schuilplaatsen voor de nuttige insecten te behouden, maaien ze niet alles in één keer. Omdat hij ook nog aan gangbare teelt doet, had Yvan een tweede spuit nodig.

Het opbrengstverlies ten opzichte van de gangbare teelt schat Yvan op de helft. In de gangbare teelt worden gibberellines (een groep van plantenhormonen) ingezet. Biotelers zijn voor een goede vruchtzetting

YVAN VERHEMELDONCK

Leeftijd: 55
Gemeente: Loksbergen (Halen)
Specialisatie: ongeveer 20 ha fruit, waarvan 14 ha bioteelt (11 ha appel en 3 ha peer)

Yvan schakelde 3 jaar geleden om naar bioteelt en zal dit jaar zijn eerste echte bio-appels en -peren oogsten. Het gedeelte van zijn bedrijf dat niet bio is, werd ondergebracht in een aparte landbouwvennootschap.

© PATRICK DIELEMAN

In deze kast voor solitaire bijen bevinden zich onderaan pijpjes uit gebakken klei en bovenaan kartonnen buisjes.

volledig afhankelijk van de bestuiving door insecten. "Het eerste jaar heb ik een tiental bijenkorven gezet, maar nu kweek

Biotelers zijn voor een goede vruchtzetting afhankelijk van de bestuiving door insecten.

ik solitaire bijen." Voor de bestuiving van pitfruit volstaan 1200 metselbijen per hectare (*Osmia rufa* of *Osmia cornuta*). "Ze hebben het voordeel dat ze in koudere omstandigheden vliegen als de honingbij. Dat is een voordeel als je weet dat het tijdens de bloei nogal eens koud en schraal is. Vorig jaar was het een prachtig bloeijaar. Toen zag ik de solitaire bijen al starten rond half 8 's ochtends, van zodra de zon er was. De honingbijen wachtten tot half 11." Het broed van solitaire bijen wordt in speciale constructies geplaatst, waar ze nadien ook eitjes leggen. Vorig jaar gebruikte Yvan stenen of houten modules. Dit jaar probeert hij ook rubberen modules uit. Om de eitjes te

beschermen tegen predatoren en parasieten wil hij de schuilplaatsen dit jaar afsluiten in de tweede seizoenshelft. Het eerste jaar kocht hij broed bij een gespecialiseerde firma, maar tijdens het najaar oogstte hij broed en dat bewaart hij bij 4 °C in een koelkast. Binnenkort haalt hij enkele poppen uit de koelkast om te zien hoeveel tijd ze nodig hebben om zich te ontwikkelen. Het is immers de bedoeling dat de bijen er zijn wanneer de bomen bloeien.

Ook voor de bemesting is er een groot verschil met de gangbare teelt. Het is belangrijk dat de stikstof en de andere voedingsstoffen op het juiste moment beschikbaar zijn voor de bomen. In plaats van chemische meststoffen dient hij nu organische meststoffen toe. Het eerste jaar gebruikte hij stalmeest van Natuurpunt. Vorig jaar kon hij aan kippenmest geraken bij een biologische pluimveehouder. Omdat als gevolg van het Mestactieplan 2011-2014 de fosfornorm verhoogd is, zou hij per hectare slechts 2,5 ton kippenmest mogen verdelen, wat praktisch niet uitvoerbaar is. Dit jaar heeft hij digestaat opgebracht. Dat is afkomstig van een vergister die enkel plantaardig materiaal en geen mest gebruikt. Hij vult dat verder aan met

groencompost, om het bodemleven te stimuleren. "Regenwormen zorgen ervoor dat het blad verteerd wordt. Dat is de eerste behandeling tegen schurft, want het blad is al in de grond voordat de ascosporen zich kunnen verspreiden."

Yvan werkt ook al een tiental jaar met feromoonverwarring, een techniek die dankzij de betoelaging nu ook toegepast wordt door gangbare telers. Het was vorig jaar een probleem om de bloedluis onder controle te houden. Om meer sluipwespen aan te trekken, wil hij alternerend gedeelten van de aanplanting maaien. Om de behoefte aan arbeid te reduceren, besliste hij samen met 3 collega's om over te schakelen op mechanische snoei. Vooral de onderste takken werden tijdens de eerste behandeling sterk teruggezaagd. Hij hoopt nu dat er nieuwe scheutjes op komen. Na de bloei wordt er opnieuw doorgereden, met de bedoeling dat de nadien gevormde scheutjes een eindbot vormen.

Markt

Het eerste jaar na de overschakeling had Yvan het geluk dat er een kleine appeloogst was in heel Europa. Daardoor nam Colruyt al vrij vroeg ook producten van bedrijven in omschakeling af. Vorig jaar werd alles verhaagd. Oorzaak was de zogenaamde Pukkelpopstorm. De licht beschadigde appels konden nog geleverd worden aan Danone. Die hadden residuvrij fruit nodig om te verwerken in kindervoeding.

"Ik ben ervan overtuigd dat de markt van bioproducten een nichemarkt is", stelt Yvan. "Wellicht kan de productie in België nog wat groeien, want bioteelt beslaat slechts een kleine 2% van het areaal, terwijl dit in Duitsland 5% en in Oostenrijk en Italië zelfs nog meer is. De vermarkting kan nog beter. Colruyt de is enige Belgische winkelketen die 100% achter de bioproduktie staat. Ik ben aangesloten bij de BFV en daar hebben we als telers één aanspreekpunt. De samenwerking met mijn collega's-biotelers verloopt heel vlot, dat werkt zelfs motiverend. We spreken af wanneer wiens bewaarcel wordt geleverd. Zo vermijden we tijdelijk overaanbod en een neerwaartse druk op de prijzen. We hebben een lekker product met meer smaak. We oogsten minder per hectare, maar daardoor kan ons fruit meer profiteren van de voedingsmiddelen die in de bodem zitten. Ik vergelijk het graag met de champagne. De betere champagnes worden ook gemaakt van de oudste wijnstokken die de kleinste opbrengst hebben." ■

© ANNE VANDENBOSCH

VIJFHONDERD BIOGEITEN IN ADEGEM

JOHAN SIERENS

Leeftijd: 44 jaar
Gemeente: Adegem
Specialisatie: biologisch melkgeitenbedrijf met 500 melkgeiten.

Johan schakelde in april 2011 om naar bio. Zijn bedrijf bevindt zich in het tweede jaar van omschakeling. Sinds 1 oktober levert hij biologische geitenmelk.

The complex block contains a portrait of Johan Sierens, a man with curly hair wearing a grey hoodie. To the right of the portrait is a map of Belgium with the province of Flanders highlighted in blue. A red dot on the map indicates the location of Adegem. The map labels various provinces: WEST-VLAANDEREN, OOST-VLAANDEREN, ANTWERPEN, VLAAMS-BRABANT, LIMBURG, WAALS-BRABANT, HENEGOUWEN, NAMEN, LUK, and LUXEMBURG.

© ANNE VANDENBOSCH

Johan Sierens koos ervoor te groeien in de geitenhouderij in plaats van in de melkveehouderij, omdat hij zo geen duur melkquotum moest aankopen. In een tweede fase koos hij voor bio. Met 500 geiten behoort dit bedrijf tot de grotere biologische bedrijven. – *Luc Van Dijck*

Tot op vandaag vindt Johan dat een grote goede beslissing. "We zijn op 1 april vorig jaar omgeschakeld en konden 6 maanden later biologische geitenmelk leveren, dus vanaf 1 oktober. De omschakeling naar bio loont. De melkprijs voor biogeitenmelk ligt ruim hoger dan die voor gangbare melk, gemiddeld 25 eurocent. De vraag naar biogeitenmelk is groter dan het aanbod. Het is natuurlijk niet allemaal rozengeur en maneschijn. Niemand weet wat de sector over enkele jaren zal doen. Bovendien vraagt het grote inspanningen om te voldoen aan de eisen van het lastenboek voor de biologische geitenhouderij. Er gelden bijzondere vereisten op het vlak van voeding, huisvesting, medicatie en houderijsysteem en

die wegen op de productiekosten. In de stal moet iedere geit over minimum 1,5 m² ligruimte beschikken. In de zomermaanden lopen de geiten op de 8 ha grote huiskavel. Er gelden ook beperkingen op het geneesmiddelengebruik. We moeten alles goed op een rijtje hebben want we worden regelmatig gecontroleerd door Integra."

Van zeugen en melkvee naar melkgeiten

Johan Sierens is gehuwd met Kristien Declercq. Het koppel heeft 2 kinderen Jens (11) en Daan (8) en een derde is op komst. Johan is lid van de machinerij Maldegem en bestuurslid van Landelijke Gilde Adegem. In april 1999 namen Johan en Kristien dit bedrijf met melkvee en zeugen over. Daarvoor werkte Johan als helper op het ouderlijk bedrijf, deed loonwerk en werkte als interimboer bij de Onderlinge Bedrijfshulp. "We zijn gestart onder een slecht gesternte", zegt Johan. "We waren hier amper een maand toen de dioxinecrisis uitbrak. In 2000 bouwden we een nieuwe stal voor de melkkoeien. In 2001 zijn we gestopt met de zeugen en zijn we gestart met 250 melkgeiten. Het werd al vlug duidelijk: 2 takken is niet praktisch; we moesten voluit kiezen voor één bedrijfstak. We kozen voor melkgeiten. Dat bespaarde ons meteen een klein fortuin om melkquotum bij te kopen. In 2006 hebben we ons melkquotum verkocht en zijn we volledig overgeschakeld op geiten. Er kwam ook een nieuwe geitenstal bij. We hebben nu 500 melkgeiten, met de jonge dieren erbij lopen hier om en bij de 750 geiten en enkele bokken rond."

Biologisch voer

"Vanaf de datum van omschakeling moet het rantsoen biologisch zijn. Maar het duurt 2 jaar vooraleer de grond biologisch omgeschakeld is. Om de pil te verzachten en opdat je niet de volle 100% van je voeders zou moeten aankopen, mag je het eerste jaar in omschakeling 20% 'omschakelingsvoer' in het rantsoen mengen. Dat is voer van eigen teelt van de grond in omschakeling. Je moet gecertificeerd biologisch zaaizaad gebruiken, behalve wanneer er geen beschikbaar is. Sproustoffen, kunstmest en synthetische onkruidbestrijding zijn niet toegelaten. In het tweede jaar mag je al 100% eigen geteeld voer gebruiken. Het derde jaar ben je volledig biologisch en mag je zelf biologisch voer verkopen. Ik bemest alleen

met eigen stalmest. Je mag wel alle natuurlijke grondstoffen gebruiken om de grond te verbeteren zoals kalk, potas, kaliumsulfaat ... De bemestingslimiet ligt op 2 GVE (grootvee-eenheden) per hectare; dat komt overeen met 13,3 geiten per hectare. Een deel van de stalmest wordt afgezet bij een biologische groentekweker.

Een goed biologisch rantsoen samenstellen is geen sinecure.

Biologisch krachtvoer is ongeveer 30% duurder dan gangbaar voer. Ook biologisch melkpoeder is duur. Omdat we wat spaarzaam willen zijn met de kunstmelk, hebben we de drinkautomaat opzigezet en geven we opnieuw zelf de melk. De test is goed gelukt. Je kan de jonge dieren ook beter opvolgen en we zien ook dat zij iets

sneller overgaan naar korrels. Omdat je beperkt bent in de keuze van krachtvoer en krachtvoerachtigen, is de samenstelling van een optimaal rantsoen geen sinecure. Het rantsoen voor de melkgeiten bestaat uit volgende biologische ingrediënten (in kilogram voer): 3 kg grasklaver, 1,5 kg kuilmáis, 1 kg voederbieten, 400 g krachtvoer, 100 g zonnebloemschilfers, 100 g geplette tarwe en 100 g CCM. Het voeder wordt gemengd in een voedermengwagen.

Hogere productie haalbaar

De gemiddelde jaarproductie per geit bedraagt 800 l. De beste geven tot 1000 l. Tot nu hebben we vooral gewerkt aan de uitbreiding van de geitenstapel en nog niet specifiek aan de selectie. Hier is dus nog wat winst te maken. De geiten worden tweemaal per dag gemolken in een 2 x 30 swingovermelkmachine van Fullwood. De melk wordt 2 keer per week opgehaald door Organic Goatmilk Coöperatie (OGC)." ■

ORGANIC GOATMILK COÖPERATIE VOOR BIOLOGISCHE GEITENHOUDERS

Bijna 3 jaar geleden werd Organic Goatmilk Coöperatie opgericht. De Nederlandse en Vlaamse biologische geitenhouders bundelden de krachten om een eerlijke en duurzame prijs voor hun product te realiseren en dat in overeenstemming met de mogelijkheden van de verwerkende bedrijven en de markt. We doen dit momenteel via het verhandelen van de melk van onze leden bij binnenlandse en buitenlandse verwerkers (vooral, maar niet uitsluitend, Nederlandse, Belgische en Franse bedrijven). De 25 leden stippelen samen de grote beleidslijnen uit. Een bestuur van 7 Nederlandse en Vlaamse geitenhouders volgt de dagelijkse werking op. OGC is uitgegroeid tot de grootste aanbieder van biogeitenmelk in Europa. En het belangrijkste voor de geitenhouders: op korte tijd slaagde

OGC erin haar leden een melkprijs te betalen die aansluit bij de kostprijs (en dat inclusief arbeid!).

De vraag naar biologische geitenzuivel stijgt de laatste jaren spectaculair. De coöperatie kan de vraag naar biogeitenmelk niet bijhouden. En die vraag lijkt duurzaam, voor de komende jaren zijn de perspectieven zeer gunstig: de markt blijft vragend en de consument lijkt voor ons kwaliteitsproduct te willen betalen.

Voor meer informatie over de coöperatie, over de markt en de prijs van biogeitenmelk kan je contact opnemen met Johan Devreese, johan.devreese@myonline.be of 0473 39 26 70. www.organicgoatmilkcooperation.com

*Johan Devreese,
Organic Goatmilk Coöperatie*

© JAN VAN BAVEL

LUC STAELENS

Leeftijd: 42 jaar
Gemeente: Houthulst
Specialisatie: bioprei en -bloemkool, akkerbouw

Luc schakelde in 2010 over van de gangbare naar de biologische teelt. Hij deed dit met de hulp van het project 'Bio Zoekt Boer'.

MEER STRUCTUUR IN DE GROND DANKZIJ BIOTEELT

In 2010 schakelde groenteteler Luc Staelens dankzij het project 'Bio zoekt boer' om van de gangbare naar de biologische teelt. Luc raakte overtuigd en is vast van plan het te maken als bioteler. – Jan Van Bavel

Na zijn A2-studies landbouw in Torhout namen boerenzoon Luc Staelens en zijn vrouw Els Bruneel in 1992 een gemengd bedrijf over met melkvee en varkens in het West-Vlaamse Houthulst. Ze beslisten meteen om de melkveetak stop te zetten. Els is voltijds vorkheftruckchauffeur bij de REO Veiling. Aanvankelijk teelde Luc prei en bloemkool en hield hij ook nog varkens aan. De afzet van de groenten verliep via REO en enkele nabijgelegen diepvriesfabrieken. Luc werkte ook 8 jaar als fulltimemecanicien

bij machinefabrikant New Holland in Zedelgem. Ondertussen bleef hij voor en na wat prei en bloemkool telen. Eind 2008 besliste Luc om zich volledig op de uitbouw van zijn bedrijf te richten. Toen al kriebelde het om om te schakelen. Met de collega's-preitellers trok hij naar het biologisch proefbedrijf in Beitem om bij te leren.

Prijsschommelingen

Verder informeerde hij zich over de evolutie van de gemiddelde groenteprijzen in de laatste 5 jaar. "Zo waren de prei-

prijzen afgelopen winter ongeveer op het niveau van de laatste jaren", vertelt Luc. "Ondanks de vrieskou stond er veel prei en bleven de prijzen voor gangbare prei vrij laag. De prijzen voor bio schommelen heel wat minder. De prijs voor bioprei wordt wekelijks bepaald, die voor gangbare prei dagelijks via de klokverkoop. Dat zorgt af en toe voor grote prijsschommelingen. In de bioteelt wordt de klokverkoop niet toegepast, omdat er gewoon te weinig aanbod is. Er worden meer prijsafspraken geregeld."

© LUC STAELENS

Prei schoffelen met de vingerwieder.

Bio zoekt boer

In 2009 pikte Luc veel vergaderingen en bezoeken aan biogroentebedrijven mee in het kader van het project 'Bio zoekt boer' (zie p. 20). Hij kreeg tips van verschillende bioboeren, maar vooral van Walter Cambie, al 15 jaar bioteler in Poelkapelle, en ook van Lieven Delanote, diensthoofd biologische productie bij Inagro. Voor hij echt biologisch begon te telen, testte Luc gedurende een jaar uit wat er mogelijk was. Zo leerde hij dat de insecticides Tracer en Xentari toegelaten zijn in de bioteelt, maar dat chemische bemesting uit den boze is. "Omdat we niet sproeien, is de waslaag van de preiplant minder geschonden, waardoor de plant sowieso iets sterker is. Zo konden we vorig jaar redelijk mooie prei oogsten." In de gangbare preiteelt kon Luc nog sproeien tegen onkruid. Nu moet hij schoffelen, wiedegeen en met vingerwieders door het gewas gaan om het handwerk enigszins te beperken.

Omruiling

Momenteel heeft Luc 12,5 ha biogrond in gebruik. Een tijdlang gebruikte hij ook zijn vaders land (7 ha) in Koekelare, maar dat

werd 3 jaar geleden na diens dood verkocht. Het versnelde de keuze voor de biologische teelt. "De laatste 10 jaar heb ik redelijk veel tarwe gezaaid en de laatste 2 jaar gras-klover. Hierdoor is de kwaliteit van de grond sterk verbeterd: er zit veel meer structuur in. De eerste 10 jaar dat ik boerde, sloeg de grond dicht. Sinds 2000 heb ik hem geherdraineerd en groenbedekkers gebruikt. Daardoor stijgt de kwaliteit van de grond elk jaar. Als je in de bioteelt geen structuur in de grond hebt, zal je weinig bodemleven creëren en kan je niet veel bereiken." Twee jaar geleden wisselde Luc een perceel van zijn eigen grond in omschakeling met een bioperceel van melkveehouder Philip Sinnaeve uit het nabijgelegen Keiem. Zo kon hij vanaf het tweede jaar bioprei beginnen telen en een meerwaarde uit de verkoop halen. Omgekeerd kon Sinnaeve een perceel gras-klover in omschakeling gebruiken; een win-winsituatie. "Dat eerste jaar (2010) moest ik de biologisch gekweekte bloemkool en prei nog als gangbaar verkopen. In 2011 heb ik in bloemkool en prei een perceel gewisseld, en de 2 groenten biologisch geteeld. Intussen ging de kwaliteit van de grond erop vooruit, omdat ik die met meer gras-klover nog beter in conditie kon brengen."

© LUC STAELENS

De prei wordt gezaaid met een pneumatische zaaimachine voor kleine teelten.

Objectieven

Intussen verbouwt Luc ook 2,5 ha gecontracteerde aardappelen, die hij levert aan de aardappelhoeve in Tielt, en verder ook gras-klover en een beetje andijvie (25 aren). "Ik probeer nu enkel vroege aardappelen te planten, om zo wat zekerheid in te bouwen voor het moment dat de aardappelplaag zou uitbreken. Vanaf dit jaar willen we onze biologische prei en bloemkool het hele jaar door

.....
Er moeten veel meer goede afspraken in bio gemaakt worden.

leveren aan de Coöbraveiling in Zellik. Dat betekent dat we zowel vroege als late prei en bloemkool telen. Ik lever de groenten aan REO in Roeselare, vanwaar ze verder worden getransporteerd naar Coöbra." Het moeilijkste bij de omschakeling vond Luc de samenwerking met Coöbra opstarten en nadien goede afspraken maken rond de afzet: wat verwacht de veiling en hoe speel je daar als teler op in? "In de gangbare teelt waren we niet gewoon om afspraken te maken over de afzet en de prijs. Coöbra let ook sterk op de kwaliteit. Zo moet prei op een bepaalde lengte gesneden worden. Er mogen enkele slechte bladeren verwijderd worden, maar het product moet er mooi en fris uitzien. Bloemkool moeten we in 8 stuks per bak aanbieden, terwijl dat er bij de gangbare teelt 6 waren. De biologische exemplaren zijn iets kleiner, waardoor we er meer in een bak kwijt kunnen. Je moet je dus aanpassen in het veilingklaar maken van je groenten. Een frigo om prei en bloemkool een tijdje te kunnen bewaren, is hierbij onontbeerlijk. Intussen bedraagt mijn areaal biologische prei al 3 ha, dat van bloemkool 4 ha. Ik vind het een groot voordeel dat alle biogrond die ik gebruik, vlakbij ligt. De biologische teelt vergt in alle aspecten meer werk dan de gangbare teelt, maar dat heb ik er graag voor over. Ik heb meer voldoening van mijn werk, ik lever een gezond product én ik krijg er ook een betere prijs voor." ■